

האמת והשלום אהבו (זכריה ח, יט)

אמנות הדיאלוג של הרב עוזיאל

מטרות

1. לחדד ולברר את הקושי והאתגר שבשילוב בין ערך ה"אמת" ובין ערך ה"שלום".
2. להאיר בעיני המשתתפים את דרכי המיוחדת של הרב עוזיאל בהנהגה חברתית, חינוכית והלכתית, שגרסה אמת ושלום בכפיפה אחת הלכה ומעשה.

רציונל

הרב עוזיאל נהג להדפיס בראש נייר המכתבים שלו את המשפט "האמת והשלום אהבו" אשר לקוח מדברי הנביא זכריה: "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צֹם הַרְבִּיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי וְצֹם הַשְּׁבִיעִי וְצֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשָּׁן וְלִשְׁמֹנֶה וְלִמְעֵדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ" (ח, יט). פסוק זה מביא עמו את הבשורה כי לפי **מידת האמת**, ראוי היה עם ישראל לגלות, והצומות שנקבעו לזכרה עדיין נזכרים. אולם בבוא היום, ה' יטה חסד וינהג **במידת השלום** עם עמו, וימי התענית ייהפכו לימים טובים.

שני ערכים אלו, האמת והשלום, היוו עמודי תווך בכל תחומי חייו של הרב עוזיאל. הרב הצליח לקיים דיאלוג עם כל חלקי העם, כאשר מחד גיסא נהג בתקיפות ועמד על עקרונות הלכתיים, ומאידך גיסא דמותו טבועה בחותם של אהבת ישראל וכבוד לכל יהודי.

דרך התנהגותו זו - של שמירה על ההלכה והערכים ללא ויתור על דרכי שלום וכבוד - מהווה מופת ומודל שראוי ללמוד ממנו ולאמצו דווקא בתקופתנו שבה רבות המחלוקות ברמה הלאומית והאישית.

קהל יעד: כיתות ז-יב

עזרים

- נספח מס' 1:** "אמת או שלום?" - דילמות ערכיות לבני הנעורים, כמספר הקבוצות
- נספח מס' 2:** "אמת ושלום" - דף לימוד ומשימה קבוצתי, כמספר הקבוצות
- נספח מס' 3:** שלטים - "אמת" ו"שלום", כמספר הקבוצות
- דפי A3** - כפול ממספר הקבוצות, מספריים, דבק, מכשירי כתיבה

שלב א - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפים לקבוצות בנות 5-6 חברים, ייתן לכל קבוצה דילמה אחת מתוך "אמת או שלום" - דילמות ערכיות לבני הנעורים (נספח מס' 1), ויבקש מהם לענות על השאלות המצורפות.
- המנחה יחלק לקבוצות דף עיון ולימוד קבוצתי, "האמת והשלום?" (נספח מס' 2), ויבקש מהם לבצע את המשימה ולהיעזר בו כדי לבחון את הערכים "אמת" ו"שלום".
- המנחה יחלק לקבוצות את השלטים (נספח מס' 3), ויבקש מהם לנקוט עמדה לטובת אחד מן הערכים לקראת הצגת הדילמה במליאה.

שלב ב - במליאה

- המנחה יבקש מנציגי הקבוצות להציג בפני המליאה את הדילמה שלהם ואת עמדתם הערכית, ולהחזיק את השלט שבו בחרו: "אמת" או "שלום".
- המנחה יבקש מכל הקבוצות האוחזות בשלט "אמת" לשבת בצד אחד של החדר, ומכל הקבוצות האוחזות בשלט "שלום" - בצד אחר של החדר.
- המנחה יספר למשתתפים כי הרב עוזיאל נהג להדפיס בראש נייר המכתבים שלו את המשפט "האמת והשלום אהבו". שני ערכים אלה היוו עמודי תווך בכל תחומי חייו.
- המנחה יספר למשתתפים את הסיפור הבא:

בשנת 1949 הכריזה הרבנות הראשית לישראל על עצרת גדולה שמטרתה למחות נגד פרצות חילולי השבת בראשית ימיה של המדינה. באותה עצרת נשא הרב עוזיאל נאום תקיף ומרגש, ובו קרא מתוך כבי את פסוקי נחמיה על חילולי השבת בירושלים של אותם ימים: "אֶמְרָה לָהֶם, מִה־הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים, וּמְחַלְלִים, אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת. הֲלוֹא כֹה עָשׂוּ; אֲבֹתֵיכֶם־יָיִבָּא אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת, וְעַל הָעִיר הַזֹּאת; וְאַתֶּם מוֹסִיפִים חֲרוֹן, עַל־יִשְׂרָאֵל, לְחַלֵּל, אֶת־הַשַּׁבָּת" (יג י"ד).

בצאתו מן העצרת הזמנה לו מונית להסיעו בחזרה לביתו. באותם ימים בגלל מחסור בדלק כל מכונית התחייבה לשבות יום אחד בשבוע, והייתה חובה לציין על שמשת המכונית את יום ההשבתה. המונית שהגיעה לאסוף את הרב נשאה אות שציינה את יום השבתת המכונית, ולא הייתה זאת האות ז', מה שמעיד כי הנהג אינו שובת ביום השביעי - הרי הוא שבת.

שאלות לדיון:

1. מהי ההתלבטות שמצב זה מעמיד בפני הרב?
2. מה הייתם אתם מיעצים לרב לעשות? נמקו.
- המנחה יבקש מקבוצת ה"אמת" לשכנע את המליאה מדוע על הרב לנהוג בדרך האמת, ומקבוצת ה"שלום" - מדוע על הרב לנהוג בדרכי שלום.
- המנחה ימשיך בסיפור:

מלוויו של הרב, שהיו עדיין נרגשים מהדברים שהושמעו בעצרת, יעצו לו שלא ייסע במונית כזאת. אולם הרב עוזיאל לא שעה לעצת יועציו ונכנס לאותה מונית, כשהוא מסביר לסובבים אותו: "אני לא מחרים שום אדם מישראל אישית, אף אם הוא אינו שומר שבת".

(הרב חיים דוד הלוי, פסיקת הלכה ואהבת ישראל במשנת הגר"צ עוזיאל זצ"ל, ניב המדרשה, תשמ"ז, כרך כ"א)

3. מה ההשלכות של מעשה זה?
4. כיצד סיפור זה מתקשר ל"האמת והשלום אהבו" ?
5. מה ניתן ללמוד מן הסיפור על דרך ההנהגה של הרב?
- המנחה יספר למשתתפים סיפור נוסף על הנהגתו המיוחדת של הרב עוזיאל:

שאלות לעיון ולדיון:

1. איך מתקשר הסיפור לערכים – האמת והשלום?
2. במה, לדעתכם, יכול לתרום סיפור מלפני 90 שנה שאירע בסלונקי לימינו אנו, כיום במדינת ישראל?
3. בסיפור שקראנו ניתן לראות את דרכו בהנהגה הרבנית: תקיפות ועמידה על עקרונות הלכתיים, ובו בזמן אהבת ישראל וכבוד לכל יהודי. הוכיחו ייחודיות מורכבת זו על פי הסיפור שקראנו.

- המנחה יבקש מכל קבוצה להציג את דפי המקורות המעוצבים שלהם בפני המליאה.
- המנחה יבקש מכמה משתתפים לנסח תובנה שהתחדשה להם בעקבות הדיון הערכי על "אמת" מול "שלום", ועל הקושי לשלב בין שני ערכים אלו.

לאחר היסוסים קשים ומשא ומתן ממושך נענה הרב עוזיאל להזמנה לכהן כרב ראשי בסלונקי למשך שלוש שנים, בין השנים 1921-1924. בעת כהונתו של הרב בסלונקי, שם לב לכך שכמה מן הבנקאים היהודים פתחו את סניפי הבנק שלהם בשבת, ולמחרת קבע עמם פגישה כדי לשוחח על כך. הוא ביקש מהם להמשיך לשמור את מסורת השבת המפוארת של סלונקי, ואמר להם שנודע לו כי כבר בשנה שלפני בואו החלו בנקאים יהודים בעיר לעבוד בסניפיהם בשבת. הם הסבירו לו שמאז החלת הריבונות היוונית חלה התדרדרות כלכלית בעיר, ולאחר שיהודי העיר איבדו בשרפה את רכושם וממשלת יוון הפקיעה את חלקותיהם, הלך מצבם ונעשה גרוע עוד יותר.

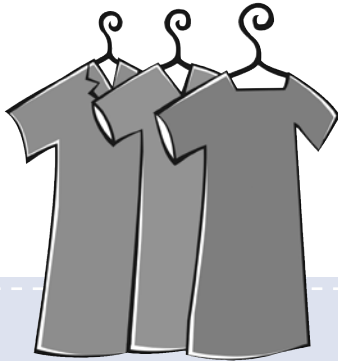
אמר הרב, כי מולדת היא דבר חשוב, אך בעתיד תפסיק המולדת היוונית להעניק ליהודיה שלוה וביטחון, חופש ועצמאות, ובניהם של יהודי העיר לא יזכרו עוד את יוון כמולדת. הוא ציטט את חז"ל: "הדר בחוץ לארץ דומה למי שאין לו אלוה", ציין ש"אהבה לארץ ישראל עמוקה מני תהום", ועודד אותם להשתלב בבניין הארץ. הבנקאים מצדם הביעו נכונות להגביר את תרומותיהם לקרן היסוד ולקק"ל, אך טענו שעתיים מצוי בסלונקי, המעוז היהודי הגדול, שהוא מקום יציב, וכי האתגר של התחלת חיים חדשים בארץ ישראל לא נועד עבורם.

הרב עוזיאל חזר לנושא השבת ואמר לבנקאים: "אתם, מנהלי הבנקים, לא צריכים לחלל שבת. הבנקים בסלונקי היו סגורים בשבת ויישאו סגורים בשבת גם להבא". הבנקאים ענו שהם מסכימים לסגור סניפים בשבת, אך חייבים לפתוח את הבנק המרכזי כדי לאפשר למנהלים ולפקידים להשיג תנועות במטבע זר, זאת כדי למנוע הפסדים. הרב התעקש וטען שאפשר לפתוח את הבנקים במוצאי שבת ושניתן להשיג את המידע הנחוץ דרך המכשיר הקרוי "טלפרינטר". הרב לא ויתר, ולבסוף לחצו הבנקאים את ידו והבטיחו שינעלו את כל הבנקים בשבת.

(על פי יצחק כרם, "הרב עוזיאל כאב ראשי של סלונקי וקשריו עם הקהילה לאחר מכן", בתוך: צבי זוהר (עורך), הרב עוזיאל ובני זמנו, תל אביב: הוועד להוצאת כתבי הרב עזיאל והמכון לחקר הציונות באוניברסיטת תל אביב, תשס"ט עמ' 175-174)

נספח מס' 1

למנחה: בנספח זה שישה סיפורים המציגים דילמה ערכית בין אמת לשלום. שלושה סיפורים מיועדים לבנים ושלושה סיפורים מיועדים לבנות. יש לבחור דילמות המתאימות לקהל היעד שלך, או להעלות דילמות אחרות מההווי החברתי-ערכי של הקבוצה.

אמת או שלום? דילמות ערכיות של בני הנעורים

שאלות לדין:

1. אילו הייתן נתקלות בדילמה זו, כיצד הייתן נוהגות?
2. האם אירע לכן בעבר אירוע דומה, שבו הייתן צריכות להכריע בין האמת הפנימית שלכן לבין שלום עם אימא או עם אבא? מה בחרתן לעשות?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

אמת	שלום

4. בידיכן שני שלטים. האחד - "שלום" והשני - "אמת". הגיעו להסכמה ביניכן על הדרך שבה הייתן נוהגות, והכינו את השלט המתאים להצגתן במליאה.

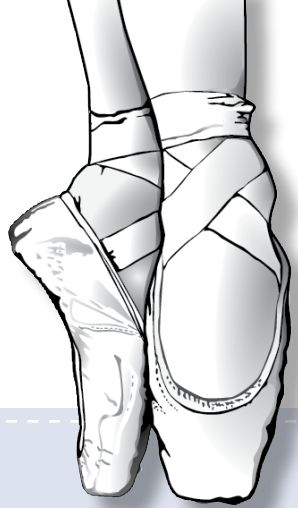
דילמה 1 - הדוסית

אני בדרך כלל מתלבשת בצניעות רבה, חצאית עד אמצע השוק, שרוולים מאחורי המרפק, סגנון סולידי, לא צמוד, לא חשוף - בקיצור דוסית. בבית, ההורים והאחים שלי התרגלו אליי והפסיקו להעיר לי או להגיב לבגדים הצנועים מדי לטעמם.

הבעיה התחילה כאשר אחותי הגדולה התארסה והתחלנו לחפש בגדים לכבוד החתונה שלה. כל מסע קניות משותף עם אימא הסתיים במריבה קשה בינינו. אימא מתנגדת לכל דבר שנראה לי מתאים. היא רוצה שאלבש חצאית קצרה מדי לטעמי, שרוולים מעל המרפק, ועיקר הבעיה הוא אהבתה לבגדים נוצצים וצמודים.

החתונה מתקרבת ואנחנו לא מצליחות להגיע לעמק השווה. מחר אנחנו נוסעות שוב לחפש בגדים ואני מתלבטת כיצד לנהוג - האם לרצות את אימא שלי, לקנות מה שהיא מכתיבה לי כך שהשקט ישוב לביתנו, או לפעול לפי צו מצפוני ולבחור רק בגדים צנועים על פי אמות המידה שלי (מה שבעצם ניסיתי עד כה לעשות ואימא שלי לא הסכימה בשום אופן).

מה לעשות? מה לקנות? מה ללבוש? כיצד לנהוג?

דילמה 2 - ריקוד סיום

במסגרת ההכנות להכתרת רבנית פורים נתקלתי בבעיה. תפקידי בהכנות הוא די מרכזי, כיוון שאני המפיקה ובין השאר אחראית על הליהוק. רוב הבנות, השחקניות והרקדניות מרוצות מחלוקת התפקידים. הבעיות התעוררו רק בריקוד אחד - ריקוד הסיום. בקבוצת הבנות של ריקוד הסיום שיבצתי בין השאר את רינת, חברתי הטובה ביותר, שבדרך כלל היא בחורה מאוד חיובית, אהובה ומשתפת פעולה. בדיעבד מסתבר שכל קשר בינה לבין ריקוד הוא מקרי. תנועות ריקוד הסטפס שלה דומות לריקוד של דוב מורעב. בניגוד לדעתי ולדעת כל הבנות בקבוצה, רינת בטוחה שהיא חוקדת מקסים! לכן דאגה להציב עצמה במרכז הבמה וארגנה קטע סולו שלה במהלך הריקוד. כל שאר חברות הקבוצה לוחצות עליי שאסלק אותה מן הריקוד, במיוחד בגלל העובדה שזהו ריקוד הסיום. חשבתי לנסות לומר לה בעדינות שאיננה מתאימה, אך אני יודעת שהיא תיעלב עד עמקי נשמתה.

מצד אחר, היא באמת מקלקלת את הריקוד! אני מתלבטת מה עליי לעשות. האם לומר לרינת את האמת ולהסתכן בהעלבתה ובפגיעה בחברות בינינו, או לשמור על מערכת יחסים טובה גם במחיר ריקוד סיום גרוע? מה לעשות? מה לומר לרינת? מה לומר לחברות המשתתפות בריקוד? כיצד עליי לנהוג?

שאלות לדין:

1. אילו הייתן נתקלות בדילמה זו, כיצד הייתן נוהגות?
2. האם אירע לכן בעבר אירוע דומה מול חברה, שבו נאלצתן להכריע בין אמירת אמת לבין שמירה על יחסי שלום? כיצד נהגתן?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

שלום	אמת

4. בדיכן שני שלטים. האחד - "שלום" והשני - "אמת". הגיעו להסכמה ביניכן על הדרך שבה הייתן נוהגות, והכינו את השלט המתאים להצגתן במליאה.

דילמה 3 – מתכונת בהיסטוריה

כל כך חיכיתי למתכונת הזאת! הציונים שלי השנה לא היו משהו, בלשון המעטה, והבטחתי לעצמי שבמתכונת הזאת – אין מצב שאני לא מצליחה. בשבוע שלפני זכיתי לכינוי "חרשנית" על ידי שירה, חברתי הטובה ביותר, שלמרות שאף פעם אינה לומדת – הציונים שלה תמיד מעולים. כל השבוע למדתי, חרשתי, ויתרתי על נסיעה לים עם שירה. כמעט ולא עזרתי לאימא שלי. שיננתי את כל התאריכים, השמות והמקומות...

בבוקר הבחינה אני מגיעה לכיתה, ושירה קופצת עליי מאחור ושואלת: "מישהי יושבת לידך?". "את", אני עונה. המורה נכנסת, הטופס כבר מונח על השולחן. השאלות היו בדיוק על החומר שלמדתי והתשובות ב"ה זרמו... עד שמרפק ננעץ לי בבטן. הרמתי את הראש וראיתי את הפרצוף האומלל של שירה, שאמרה ללא קול: "את חייבת להציל אותי! אני לא יודעת כלום". אינני יודעת כיצד לנהוג. למנוע משירה להעתיק ממני בהתאם לצו מצפוני (ובדרך כלל גם מצפונה), או להציל את שירה חברתי הטובה ביותר ולאפשר לה להעתיק ממני?

אני מתלבטת מה לעשות. כיצד להגיב לשירה? כיצד עליי לנהוג?

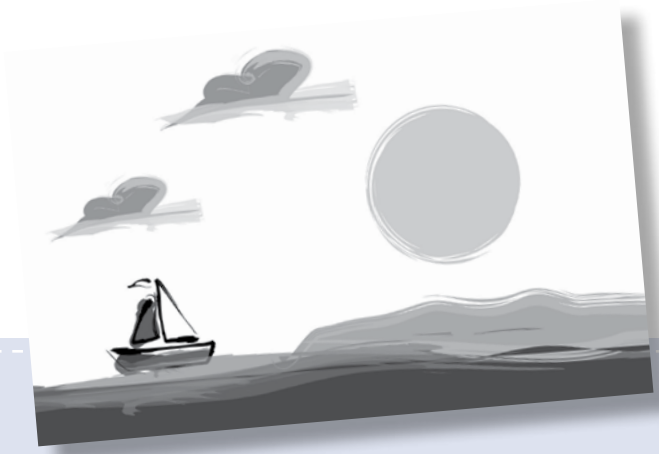
שאלות לדיון:

1. אילו הייתן נתקלות בדילמה זו, כיצד הייתן נוהגות?
2. האם אירע לכן בעבר אירוע דומה, שבו הייתן צריכות להכריע בזמן אמת (בזמן מבחן) אם לדבוק ביושר ובהגינות או לדבוק בחברות ובנאמנות לחברה? מה בחרתן לעשות?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

שלום	אמת

4. בידיכן שני שלטים. האחד – "שלום" והשני – "אמת". הגיעו להסכמה ביניכן על הדרך שבה הייתן נוהגות, והכינו את השלט המתאים להצגתן במליאה.

אמת או שלום? - דילמות ערכיות של בני הנעורים

דילמה 1 - על שפת ים כנרת

שאלות לדין:

1. אילו הייתם נתקלים בדילמה זו, כיצד הייתם נוהגים?
2. האם אירע לכם בעבר אירוע דומה, שבו הייתם צריכים להכריע בין האמת הפנימית שלכם לבין שלום עם אבא ואימא? מה בחרתם לעשות?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

שלום	אמת

לפני כשנה הפסקתי ללכת לרחצה מעורבת. זה לא מקובל במשפחה שלנו בכלל, וההורים שלי יוצאים מדעתם. לטענתם אני הורס להם את הקיץ, ובגללי אי אפשר ליהנות מן החופשה כפי שהיינו רגילים בעבר. הם גם מאשימים אותי בביטול החופשה המשפחתית המסורתית באוהלים על שפת הכנרת.

אמש הם קראו לי לשיחה וביקשו ממני בצורה יפה ומכובדת שאצטרף אליהם לחופשה קצרה, של לילה אחד, בחופי הכנרת. ביקשתי מהם שניסע לחוף מבודד, אולם הם סירבו וטענו שהם אוהבים את החוף הרגיל שלנו. הם שבעי רצון משירותי החוף, מהמסעדה, מהמגלשות ומהמחיר. הם גם הבהירו לי שאני לא אכתיב להם את מקום החופשה המשפחתית.

אני מתלבט... לא יודע מה לעשות... האם לדבוק באמת הפנימית שלי ולהרגיז את הוריי או להיכנע לתכתיבים של הוריי ולבגוד באמת שלי? כיצד עליי לנהוג?

4. בידיכם שני שלטים. האחד - "שלום" והשני - "אמת". הגיעו להסכמה ביניכם על הדרך שבה הייתם נוהגים, והכינו את השלט המתאים להצגתו במליאה.

דילמה 2 – כדורגל, זה מה שקובע!

אצלנו בחבר'ה אתה יכול להיות תלמיד חכם, גאון מחשבים, בן של מיליונר או נשמה טובה. אך כל זה כאין וכאפס מבחינה חברתית בהשוואה ליכולות שלך כשחקן כדורגל. אם אתה יודע להכניס גול, להקפיץ כדורים, לבלום שערים - שיחקת אותה! כולם חברים שלך.

לשגיא יש רגליים שמאליות. כלומר שתיהן שמאליות, מה שלא כל כך עוזר לו בכדורגל. כשהיינו קטנים הוא תמיד היה לבד. כולם שיחקו כדורגל והוא השקיף מן הצד. עכשיו כשהתבגרנו, אנחנו בדרך כלל משתפים אותו ודואגים לתת לו תפקיד כזה שהוא לא יקלקל את המשחק. אף פעם לא דיברנו אתו על זה - זה המצב וזהו!

הבעיה התחילה לאחרונה, כאשר התחלנו באימונים לקראת משחק הגמר העירוני. במשחק "האמת" ברור לכלום שהוא לא ישחק - על כך אין ויכוח, אבל הוא דורש מאתנו לשלב אותו באימונים בכל זאת, וזה כל כך מפריע לנו להתקדם.

מה עושים? כיצד עלינו לנהוג מול שגיא? האם עלינו לומר לו את האמת כדי להשיג תוצאות באימון ולהסתכן בפגיעה בו, או להמשיך לשתף אותו במחיר פגיעה באיכות האימון?

שאלות לדין:

1. אילו הייתם נתקלים בדילמה זו, כיצד הייתם נוהגים?
2. האם אירע לכם בעבר אירוע דומה, שבו הייתם צריכים להכריע בין פגיעה בחבר לבין ניצחון במשחק חשוב? מה בחרתם לעשות?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

שלום	אמת

4. בידיכם שני שלטים. האחד - "שלום" והשני - "אמת". הגיעו להסכמה ביניכם על הדרך שבה הייתם נוהגים, והכינו את השלט המתאים להצגתו במליאה.

דילמה 3 – מתכונת בהיסטוריה

שאלות לדין:

1. אילו הייתם נתקלים בדילמה זו, כיצד הייתם נוהגים?
2. האם אירע לכם בעבר אירוע דומה, שבו הייתם צריכים להכריע בזמן אמתי (בזמן מבחן) אם לדבוק ביושר ובהגינות או לדבוק בחברות ובנאמנות לחבר? מה בחרתם לעשות?
3. רשמו בטבלה נימוקים בעד דבקות בערך ה"שלום" ונימוקים בעד דבקות בערך ה"אמת".

שלום	אמת

4. בידיכם שני שלטים. האחד – "שלום" והשני – "אמת". הגיעו להסכמה ביניכם על הדרך שבה הייתם נוהגים, והכינו את השלט המתאים להצגתו במליאה.

כל כך חיכיתי למתכונת הזאת! הציונים שלי השנה לא היו משהו, בלשון המעטה, והבטחתי לעצמי שבמתכונת הזאת – אין מצב שאני לא מצליח. בשבוע שלפני זכיתי לכינוי "חרשן" על ידי אופיר, חברי הטוב, שלמרות שאף פעם הוא לא לומד – הציונים שלו תמיד מעולים. כל השבוע למדתי. חרשתי. ויתרתי על נסיעה לים עם חברים. כמעט ולא התייחסתי לאף אחד מבני משפחתי. שיננתי את כל התאריכים, השמות והמקומות...

בבוקר הבחינה אני מגיע לכיתה, ואופיר, שנראה שזוף מתמיד, קופץ עליי מאחור ושואל: "מישהו יושב לידך?". "אתה", אני עונה. המורה נכנסת, הטופס כבר מונח על השולחן. השאלות היו בדיוק על החומר שלמדתי והתשובות ב"ה זרמו... עד שמרפק ננעץ לי בבטן. הרמתי את הראש וראיתי את הפרצוף האומלל של אופיר, שאמר ללא קול: "אתה חייב להציל אותי! אני לא יודע כלום".

אינני יודע כיצד לנהוג. למנוע מאופיר להעתיק ממני בהתאם לצו מצפוני (ובדרך כלל גם מצפוני), או להציל את אופיר חברי הטוב ביותר ולאפשר לו להעתיק ממני?

אני מתלבט מה לעשות. מה לומר לאופיר? כיצד עליי לנהוג?

האמת היא האמת כולה.

ויקטור הוגו

**גדול השלום, שכל התורה ניתנה
לעשות שלום בעולם, שנאמר:
"דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום"**

רמב"ם, הלכות מגילה וחנוכה, פרק ד, הלכות יב-יד

**חצי אמת אינה שווה דבר,
על האמת להיות שלמה.**

סטפן צווייג

**לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל
אלא השלום חותמו של הקב"ה אמת!**

שבת נ"ה ע"א

נספח מס' 2: דף עיון ולימוד קבוצתי - "האמת והשלום"

לפניכם שנים עשר ציטוטים העוסקים בערך ה"אמת" ובערך ה"שלום". גזרו אותם, מיינו לשתי קבוצות, והדביקו אותם על שני דפי A3 שברשותכם. רשמו ליד כל ציטוט את הרעיון המרכזי במילים שלכם. הכינו מנשרים צבעוניים ומרשימים לתלייה על קירות החדר.

מדבר שקר תרחק.

שמות כג, ז

**"ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח
בארצכם, ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין
מחריד".
רש"י: אם אין שלום - אין כלום."**

(דברים כו, ה-ו)

**שֵׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה, חַיִּים חַן
וְחֶסֶד וְרַחֲמִים, עֲלֵינוּ וְעַל כָּל-יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.**

מתוך תפילת העמידה

נספח מס' 3 - שלטים

בקש שלום ורדפהו.

תהלים לד, טו

**יקוב הדין את ההר. (סנהדרין ו ע"ב)
[רדיפת צדק בלי נכונות לסטייה מהחוק:
ללא חמלה וללא משוא פנים.]**

חותמו של הקב"ה אמת!

שבת נ"ה ע"א

משנים מפני השלום.

יבמות סה ע"ב

שפת אמת תיכון לעד.

משלי יב, יט